

Az öreg csillagász megölelte leányát. „Hogy távozni fogsz, azt vártam tőled;” — mond, valamennyire könnyebbelve: — „mind azokra, miket mondál, felelhetnék neked; de arra oly pillanatot szántam, melyben az első benyomás' hevén túl leszesz, 's lelked nyugodtabb. Akkor aligha magad, azoknak miket állítál, egy részét nem fogod tulságosnak vallani, a' másikon pirulni!”

„Atyám!” — felel Izabella, mély önérzéssel: „a' mit e' pillanatban hiszek és vallok, azt hiendem holtig! Gondolod-e, hogy egy perczig csak, szívemhez nemtelen szerelem férhessen? hogy érzésemben egy árnyéklat legyen, mellyért pirulnom kellene? — Szerelmem szentség! 's ez dicsőségem, 's büszkeségem! — Ha nincsen erőm, szívem' ifjától elválni, ha ő maga kéri szeretve maradásomat: ne kárhoztass! — Miért akarod te a' hölgyszívet ismerni? — Igen! épen az, mit a' férfin büszke negéd, gyöngeségnek kárhoztat bennünk, az a' mi erőnk. Mi szeretni születünk; nekünk nem szeretni, annyit tesz, mint magunkat megtagadni; mint élve nem akarni lenni! — De ha erőmben kétkezel: tedd szerelmemet próbára! — Ki nemes szerelemnek nemesen fel tud mindent áldozni, gyenge-e az? — Ki az előítéleteken elkezdve, azon álszokásokon keresztül, mellyekről az eszme 's nézet minden égalljban más, egészen a' valóságig, — az életig, mindent fel tud áldozni! — ha ez gyenge, úgy hol az erő? ki az erős?”

„Okoskodni tanultál tőlem Izabella, nem szállt hasogatni!” — mond Bretizlaw hidegen, 's majdnem gúnynyal: „Szíved' magvába láttam; — lelkemre! nem tudom, gyöngéd érzet vagy érzelő ábrándozás, szerelemdüh vagy lelkinemesség, ihlettség vagy örültség, a' mi belőled szól; de annyit tudok, hogy nagy ideje távoznod! — készülj! — még ma indulsz!”

Magyar játékszíni krónika.

Második feleletem Szentkirályi Móricz úrnak. — Szentkirályi úr, miután tíz hélig folytatott színházi igazgatását letette, magát falura vonván, úgy látszik most a' Músáknak akar élni, a' minthogy literatorkodását meg is kezdette — hirlapi veszekedésekkel. Sehogysem segíthet másképmagán, ő a' színházi dolgokat, úgy mond, nyilvánosságos viadal' mezején kívánja látni; ezért nem hagy nekem békét, ezért avatja magát Egressy Gábor' dolgába, ezért hadonáz jobbra és balra a' színészek közt; remélve, hogy majd valakit véletlen megüt 's a' megütött azután vele nyilvános viadal' mezejére lépven, a' színházi dolgokat is oda viszi, hol ő azokat oly nagyon vágyna látni. Én részemről nem gondolok vele, ha oly nagy kedve van hozzá, verekedjék bár meg egész világgal, csak nekem hagyjon békét, nekem, kinek kecskegyapju felett feleselni, sem időm sem kedvem. Egy pár baja van Szentkirályi úrnak velem, azt isten' segedelmével majd csak eligazítom, azután viaskodjék, kivel tetszik, én meghúdom magam' a' szög-

letben 's inkább csak bámulója leszek vitézségének, vagy a' dolog úgy hozván magával, még megtapsolójais.

Azt kérdezi tőlem Szentkirályi úr a' Társalkodó 70. számában újlag *) : „Miért nem adtam én neki által a' többi irománynyal együtt, valamint Adler' felmondását, úgy Egressy Gábor' felmondó levelét is?” — Illy nagy fontosságú kérdésre nekem természetesen nagy feleletem nem lehet, hanem csak ezen parányi: Azért nem adtam által Egressy G. levelét, mert annak általadására nem volt szükség többé, miután az abban foglalt kérdés már a' választmányának (ha jól emlékezem) jun. 3. v. 4. tartott ülésében úgy döntetett el, hogy Egressy Gábor' felmondásának jun. 1-jén nincs ideje, mert ő más fél évre volt felfogadva, mint a' szóbeli egyezés és a' másfél évhez kötött egy egész jutalomjáték bizonyítja. Ez tehát különbözött az Adler' felmondó levelétől, melly általam a' választmányának jelentve sem volt még.

De Szentkirályi úr nekem felette nagy jóakaróm: ő, úgymond, szívesen megelégszik, ha azt felelem, hogy az Egressy' levelének által nem adása *tévedésből és feledékenységből* történt. Köszönöm szépen segédelmét; még nem vagyok úgy megszorulva, hogy magam erejéből is ki ne tudjak gázolni a' hinárból, mellybe kérdéseivel süllyeszteni akar. Nekem, megvallom, kicsiny aggodalmam az, megelégszik-e Szentkirályi úr feleletemmel vagy sem, én nem őt, hanem a' közönséget, melly előtt gyanúba vettem, akarom kielégíteni; azért a' fentebbihez ex superabundanti még azt is ragasztom, hogy én nem resignáltam Sz. úrnak minden nálam levő színházi irományt egyszerre nagy hirtelenséggel. Én mindenben bizonyos rendet szeretek tartani 's a' rendes resignatiohoz idő kellett. Nálam sokáig még több fontos iromány is maradt — magát a' színészek' általános szerződését is csak később vitte el tőlem Sz. úr — a' nélkül, hogy valakinek csak eszébe is jutott volna e' miatt engem gyanúba venni, mint az Egressy G. leveleért Sz. úr akar, és igen nagy következetlenséggel csak ezért!! Olly színháznál, hol rendes igazgatói bureau van, hivatalváltozáskor a' resignatio is pontosan és sebesen történhetik, de nálunk, hol az igazgató maga minden, még írnok is, hol physical idejének szűke miatt rendes naplót sem vihet, ott lehetetlen a' dolgoknak megkívántató sebes rendben menni; erről Sz. úr is bizonyosságot tehet, ki a' tömérdek munka között maga is tíz egész hétig eleget izzadott, a' körülmények miatt szinte úgy kevés sikerrel, mint én tíz hónapig.

Azt kérdezi tőlem 2szor Sz. úr: „Miért hagytam ki az Egressy Gábornak adott bizonyítványból azt, hogy Egressy hat hónap múlva kívánja szerződését megszüntetni?” — Ha Sz. úr maga jön hozzám azon bizonyítványért, mellyért Egressy jött, 's megmondja vala körülményesen, miben van a' kérdés, akkor én körülményes bizonyítványt adtam volna, de hozzám Egressy jött, ki ezt mondá: „A' szolgabíró nem akarja hinni, hogy én jun. 1. napján felmondottam, kérem az urat, adjon nekem erről bizonyítványt.” 'S én adtam arról bizonyítványt, miről tőlem kéretett. Ha ezen bizonyítvány nem volt kielégítő, ha hiányos volt, miért nem utasítottatott vissza? 's miért nem kéretett tőlem más, körülményes és kielégítő? Én adtam volna szívesen Sz. úrnak szebbnél szebb bizonyítványokat, olly dolgok felől, mellyeknek igaz létét tudtam; nem volt rá ok, miért ne adjak; ha pedig Sz. úr csak távolról is gyanított okot, mint most gyanítani látszik, igen

*) A' hírnöki szemleirő hivatalos kötelességénél fogva ezt is híven közlő. Hogy az én feleleteim is hasonlóképp közöltessenek, ezt kívánni tőlem szerénységgel volna, 's ez a' szemleirő országszerte ismert részrehajlatlanságával nem is ferne össze. De különben is a' szemleirő ur finom legényke, ő ezt francia urbanitásból sem teszi, mert ismervén engem, tudja, hogy nem vagyok olly társaságba való, hol Osaplovics, P. F. stb. mint tabulae judicariae assessorok, Orosz úr pedig — ez a' finom politikai fej — mint elnök ülnek.

hibás volt, hogy a' hiányos bizonyítvány ellen a' szolgabíró' jelenlétében ki nem kelt, 's engem nem kényszerített teljesnek és kielégítőnek adására.

Sz. úr azt nem tudja ('s még most sem?) feltenni, hogy Egressy csak bizonyítványt kért volna tőlem 's ne a' jun. 1. költ levelet. Ez, megvallom, nem igen bizonyítja azt, mit Sz. úr mond, hogy t. i. „nem mások' eláztatása, hanem csupán saját igazolása fekszik szíven“, sőt az ellenkezőt, azt t. i. hogy a' mennyire gyengeségétől kitelik, mindent elkövet, a' más' eláztatására. Sz. úr a' Tarsalkodó' 66. számában igen nagy elsőségeket követel az igazgató' részére a' színészek felett, még akkor is, ha az igazgató a' maga színészeiről „nyilvános hazugságokat hirdetne.“ Én, mint egykori igazgató, nem kívánok semmi hitelbeli elsőséget magamra nézve Egressy Gábor egykori pesti színész felett, de azt megkívánhatom, az osztályozó igazságnál fogva, Sz. úrtól, hogy az én szavaimnak hasonló hitelességet adjon az Egressy Gáboréihoz, és ne kevesebbet, 's midőn — olly dologban, melyet csak én és Egressy tudhatunk — Egressy az mondja (mit még szabad legyen kétlenem is) hogy *igen*, én pedig azt, hogy *nem*, ne azon következményt vonja ki belőle Sz. úr, hogy Egressy mond valót, hanem azt, hogy a' kérdés *kétes*. Ezt én Sz. úrnak nemcsak igazságszeretetétől, hanem logicájától is várom.

'S íme, láthatja Sz. úr, hogy kérdéseire, melyekkel *eláztatni* akar, lehetett felelni, a' nélkül, hogy segedelemre szorultam volna: de mit nyertünk mindketten 's mit veszítettünk ezen kérdeztetés és felelgetésekkel? Sz. úr nem nyert semmit, én nem veszítettem egyebet mint a' drága időt. Ugyan kérem Sz. urat, minek rontjuk hát hiába a' papirost? 'S mire vezetnek ezen czéltalan vallatgatások? Nem tudja-e Sz. úr ott kinn falun jobban tölteni idejét, mint hogy engem czéltalan kérdéseivel faggat? Ha olly igen sok ideje van, én teszek egy ajánlást mivel töltse azt hasznosan: írjon egy könyvet, hogyan kellene a' pesti magyar színház' kormányát elrendelni? Én ajánlkozom, hogy ha könyve elkészült, arra szerény észrevételeimet — bár sok más dolgom is van — elmondandom. Azt hiszem, hogy mindketten azok közé tartozunk, kik e' tárgyhöz gyakorlatilag szólhatunk, mert mindkettőnknek véres verítékkel szerzett tapasztalásunk van benne. 'S higye el nekem Sz. úr, evvel többet használnánk a' színházi ügynek, mint mostani szörszálhasogatásokkal elmúlt dolgok felett.

Mi nekem adott két feleletét Sz. úrnak illeti: az elsőre nézve nem vagyok teljességgel kielégítve, azonban, minthogy a' dolgom kevés fontosságú is, nem feszegetem tovább, házi békességért sem. A' második tárgyra adott felelet igen *elhamarkodott* és igen *bántó*.

Elhamarkodott azon okoskodás, hogy azért kell a' szerkesztőségnek tudni, ki által van valamelly czikkely írva, mert ha nem tudja, „akkor az aláírás (az álnév) *literaturai falsum* 's *erről* (ezért) a' szerkesztőség csakugyan felelni tartozik.“ Ezen beszéd, zavart 's minden fonál nélküli. Én azt hiszem, hogy minden álnév *falsum* (literaturai vagy más, mindegy), akár tudja annak valóságát a' szerkesztőség akár nem, 's ha tudja is 's érette felelős is, nem szűnik meg *falsum* lenni. „A' literaturai falsumért, úgymond Sz. úr, a' szerk. csakugyan felelni tartozik?“ Igen is, de nem csak azért, a' mi literaturai falsum, hanem azért is a' mi nem az, szóval a' szerkesztőség mindenért a' mi lapjába nyomatik tartozik felelni, vagy egy vagy másképp, de úgy soha nem, mint Sz. úr véli, hogy t. i. az álneveket fel kell fűdozni; mihelyt egy sarokba szorult vitázó kívánja; hanem tartozik például az álnévű rágalom-czikkelyért kezeskedni, az az, ha szavát adta, hogy az álnevet nem fogja felfedezni, köteles és kész legyen karját is a' titokért égő tüzre tartani, mint Mucius Scaevola, különben szöszegő. De hogy csak a' kérdésre szorítsam szavamat, én mint

Athenaeum' egyik szerkesztője, kezeskedem azért, hogy a' mit a' kardalnok írt, nem becsületsértő, ha pedig bíró által annak ítéltetnék, akkor büntetését én fognam viselni: de arról, hogy a' kardalnok' neve fölfedeztessék, meddig az azt titokban akarja tartatni, olyan nem fog képzelődni, ki az ígéret és adott szó' szentségéről hallott valamit.

Azt, hogy az Ath. 4. számában felszólaló kardalnok nem kardalnok, hanem valaki más, továbbá is és ismételve állítja Sz. úr; és mi okból? halljuk csak és csodálkozzunk! „A' kardalnokok, úgy mond, bizonyosság-tételt tettek erről, olly személyek előtt, kiknek minden kétségen kívül igazat vallottak.” Bocssáson meg nekem Sz. úr, ezen beszéd kevés jártasságot bizonyít törvényes dolgokban. Vannak és lehetnek-e olly lények, istenen kívül, kiknek minden kétségen kívül igazat valljon valaki, igazat valljon a' bűnös? Nincsenek és nem is voltak soha. Ha volnának olly személyek, akkor az önkényes vallomások teljes hitelűek lehetnének minden esetekben. De továbbá, mi csoda törvénykönyvből tanulta azt Sz. úr, hogy a' vétkesnek saját vétkére nézve tett vallomása *kétségen kívüli igaz* legyen? Én elhiszem, el akarom binni, hogy sokan a' kardalnokok közül igazat vallottak, de mindnyájan-e, egytől egyig? Ezt okosan nem hihetem el. Igen nagy hihetőséggel, egy nem monda valót, azért nem, nehogy magát üldözéseknek tegye ki. És így semmit sem ér Sz. úr' azon állítása, hogy a' kardalnok nem volt kardalnok, 's olly alaptalan okoskodással, kár is belátását compromittálni.

Azon szójátékra nézve, mely e' helyt áll: „Hogy a' szerkesztőség előtt titok nincs, hanem a' szerkesztőknek van titkok a' publicum előtt” melleleg legyen megjegyezve: ezen ártatlan tréfát megbocsátom Sz. úrnak 's nem rontom el azon örömét, melyet akkor érzett, midőn ezen elmésséget kigondolta. Ilyenek ellen legfelebb a' Rajzolatok, az eredeti elmésségek' kútfeje, 's a' humor kizáró szabadékával bíró lap, protestálhat. Én elismerem, hogy ez Sz. úrtól halálos döfés Az Athenaeum' szerkesztőségének!

De az eddigiek mind csekély dolgok, jön a' legkomolyabb, mi engem sért, a' mit nem tudom hogyan érdeMLEK ollyantól, kivel én a' legkiméletesebb módon szóltam. Azt mondja Sz. úr, hogy „ő nem akar az Athenaeum' szerkesztőinek leczkét adni, hanem tölem akarja tanulni, miként ne legyen a' színház' ügye személyes inclinatiók által koczkáztatva.” Kérdem egész komolysággal itt Sz. úrtól, hogy mit akar ezen beszéddel? Komoly szó-e ez, vagy ironia? Ha komoly szó, akkor én kinyilatkoztatom: sehol sem adtam annak jelét, hogy én Sz. urat tanítani akarom, miként ne legyen a' színház' ügye személyes inclinatiók által koczkáztatva? Ha ironia, akkor kénytelen vagyok azt felelni, hogy igen is, Sz. úr tiz hónapi igazgatásomból megtanulhatta volna, miként ne legyen a' színház' ügye személyes inclinatiók által koczkáztatva, mert én soha, egy színészt vagy színésznőt sem pártoltam a' másik felett; egyikhez sem viseltetem több előszeretettel mint a' másikhoz. Ez iránt bizvást akár vállatásra veheti a' színész személyzetet, én a' vallók' többsége' ítéletének bátran alávetem magam. Azért csak csendesen a' személyes inclinatiók' emlegetésével, mert ha ezt sokáig feszegetjük, talán még ki is sulhet, hogy nem én voltam az, ki személyes inclinatiók miatt a' színház' ügyét koczkáztatta.

Bajza.

— Szilágyi Istv. gombkötőmester 's pesti kultúrácsi tag egy jász tisztí egyenruhát volt szíves a' magyar színház' ruhatárának ajándékozni, miért az igazgatóság ezennel nyilvános köszönetet mond.

— Holnap sept. 24. Kúthy Lajosnak: „**Ariadne, a' könnyelmű nő**”, 4 felvonásos szomorújátéka fog bérletszünéssel a' pesti színpadon adatni, melyre ezennel figyelmessé teszszük a' tisztelt közönséget.